

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білуха М.Т. Судово-бухгалтерська експертиза: підручник. Київ: Видавнича компанія «Воля»-2004. 2004. 656 с.
2. Кривцова Т.О. Удосконалення правового забезпечення судово-економічної експертизи як форми економічного контролю. *БізнесІнформ*. 2015. № 2. С. 48-53.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (зі змін. та допов). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
4. Перевозова І.В. Номінативне поле концепту «економічна експертиза» в сучасних умовах його застосування в процесі здійснення фінансового контролю. *Економіка: реалії часу*. 2013. № 2 (7). С. 150-156 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2013_2_22 (дата звернення: 10.04.2025).

УДК 340

Фліссак К. А.

*д.е.н., проф., професор кафедри
міжнародного та європейського права,
Західноукраїнський національний університет*

Бажанов М. Л.

*Заслужений артист України, доц.,
доцент кафедри театрального мистецтва,
Тернопільський національний педагогічний
Університет імені Володимира Гнатюка*

Вдосконалення правового регулювання діяльності театрів в Україні у сучасних умовах

Потреби сучасної людини не обмежуються суто фізіологією. Ще в середині ХХ століття дану тезу обґрунтував у своєму дослідженні А.Маслоу. На вершині піраміди, яку сформував він та його послідовники, потреби пізнавальні, естетичні та духовні. Саме на їх задоволення спрямований такий феномен суспільно-культурного життя як театр, відомий ще з античних часів і до сьогодення, який формувався у різних країнах, при цьому без наявності прямого взаємозв'язку між зазначеними процесами.

Очевидно, що як і будь-яка інша сфера людського життя, діяльність театрів потребує відповідного нормативно-правового врегулювання. В Україні зазначена проблематика вже піднімалась у наукових дослідженнях, але, разом з тим, їх кількість та всеосяжність не дозволяють зробити висновок про вичерпність зазначеної тематики та актуалізують потребу дослідження у подальшому. Ще одним аргументом на користь останньої тези можуть служити всім відомі трагічні події, які мають місце на території України, починаючи з 2022 р. Так, умови воєнного часу на перший погляд відсувають проблеми культурного життя на другий план. Разом з тим, саме в таких умовах люди особливо потребують психологічної, культурної та духовної підтримки, однією із форм якої якраз і виступає театральне мистецтво. Ці ж умови змушують

дослідників звернути увагу на особливості правового регулювання діяльності театрів.

Звісно, окремі творчі колективи, які займаються театральною діяльністю як формою заповнення вільного часу або на громадських засадах, не потребують створення офіційної структури. Проте якщо мова йде про здійснення професійної діяльності, тоді будь-який театр потребує свого оформлення як юридична особа і це вимагає відповідності правовій базі.

Питання культури в цілому знаходять своє відображення в Конституції України. Зокрема, серед іншого, ст. 54 гарантує громадянам свободу літературної та художньої творчості, а ст. 92 регламентує основи правового регулювання сфери культури.

Необхідно відзначити, що в силу своєї специфіки, театри у своїй діяльності підпорядковуються нормам, що належать до різних галузей права. Так, будучи юридичними особами, які створені та функціонують у вітчизняному правовому полі, вони керуються положеннями, в першу чергу, Господарського та Цивільного кодексів України. Важливу роль у регламентуванні окремих аспектів їх діяльності відіграють Бюджетний та Податковий кодекси, а також Кодекс законів про працю.

Будучи представниками відповідної сфери діяльності, робота театрів повинна відповідати Законам України «Про культуру» від 14.12.2010 р. та «Про театри і театральну справу» від 31.05.2005 р. Останнім із них визначається порядок створення, діяльності та ліквідації театрів (розділ II), фінансування та господарська діяльність театрів (розділ III), порядок управління театрами (розділ IV). Окремо розглядаються норми, присвячені діяльності професійних творчих працівників театрів та їх соціального захисту (розділ V), а також «Майнові та особисті немайнові права на театральну постановку» (розділ VI) [1].

Згідно ст. 8. Закону України «Про театри і театральну справу» одним із видів основної діяльності театрів є «створення, публічне виконання та публічний показ театральних вистав, інших творів театального мистецтва на власній сцені (сценах) та на гастролях, організація мистецьких фестивалів, конкурсів ... » [1]. Це означає, що виконуватись будуть художні твори, які захищаються відповідним законодавством про авторське право. В Україні це Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 1.12.2022 р., зокрема його п. 5 ст. 6 прямо називає одним із об'єктів авторського права «театральні постановки, сценічні переробки творів, обробки нематеріальної культурної спадщини, придатні для сценічного показу» [2].

Ще одна проблема, яка стала актуальною для українського театального мистецтва в умовах воєнного стану, це питання можливої мобілізації професійних творчих працівників театрів. В Законі України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 р. із змінами та доповненнями у ст. 23, п.1, пп.1 йдеться про те, що не підлягають призову заброньовані особи, а порядок їх бронювання визначається Постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2023 р. № 76 «Деякі питання реалізації положень Закону України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” щодо бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час». Згідно норм даних документів бронювання професійних творчих працівників театрів не передбачено.

На жаль, як зазначено на офіційному сайті Державної служби статистики України [3], сфера культури належить до тих, інформація по яких починаючи з 2018 р. не оновлюється. Тому в кількісних оцінках функціонування театрів в Україні будемо змушені користуватись даними 2017 р. На той час в Україні працювало 113 театрів [4, С.66] у яких було задіяно 7254 працівники, що входили до штатного художнього та артистичного персоналу [4, С.74]. Зважаючи на той факт, що після 24 лютого 2022 р. не всі 113 театрів змогли повноцінно продовжити роботу, вважаємо обґрунтованим припущення, що і чисельність розглядуваного персоналу також зазнала скорочення. Якщо ж згадати про те, що співвідношення за розподілом працівників за статями у досліджуваній сфері приблизно відповідає пропорції 46%:54% на користь представниць жіночої статі в цілому по державі (саме таке співвідношення було станом на 1.1.2022 р), то напевно чи максимум 3,5 тис. чоловік можуть істотно вплинути на обороноздатність держави. При цьому слід врахувати, що підготовка одного майстра сцени займає не один рік, що специфіка професії та її творчий характер ускладнюють механічну заміну одного творчого працівника іншим. Крім того, як вже зазначалось на початку даної статті, театральне мистецтво спрямоване на підтримку морально-психологічного стану суспільства в цілому, а тому забезпечення стабільного та безперервного функціонування театральної діяльності – в інтересах самої держави. Тому вважаємо, що доцільно було б розглянути це питання на рівні вищих органів державної влади.

Важливим питанням, що потребує свого подальшого дослідження залишається гармонізація з європейським законодавством у сфері культури.

Таким чином, як бачимо, правове регламентування діяльності театрів в Україні в сучасних умовах має резерви щодо свого вдосконалення, а наукове дослідження даної проблематики продовжує представляти значний науковий інтерес.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про театри і театральну справу» від 31.05.2005 р. № 2605-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2605-15#Text>
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 1.12.2022 р. № 2811-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n165>
3. Державна служба статистики України URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Заклади культури, фізичної культури і спорту України у 2017 р. Київ, 2018, 95 с.